

GLINA (146) *sb f*

sg *N* glina (31). ♦ *G* gliny (60). ♦ *D* glinie (1). ♦ *A* glinę (16). ♦ *I* gliną (23) [*w tym zapis*: -ąm (1)]. ♦ *L* glinie (7). ♦ *V* glino (1). ♦ *pl* *G* glin (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *Gatunek ziemi nadający się do wyrobów ceramicznych i budownictwa; argilla Murm, Mymer¹, Mącz, Calep, Cn; lutum (figulare) Mącz, Cn; limus Calep; creta a. terra figuralis, labellum fictile, tasconium Cn (139) : ZapWar 1510 nr 2080; Do gárnarczà go w służbę dał: V ktorego ciężko robił/ Glinę cegłę zawždy nofił. BierEz L2; Murm 21; Mymer¹ 5v; Wezmi gliny z ktorey garncze czynią FalZioł II 20a; Nabierz iagod bzowych zmieľzay ie z gliną, przifypawľzi foli FalZioł IV 2c, II 20b [2 r.], V 70, 118; Czemu nie ktore niewiaľty zwłaľzca brzemienne maią chęć ku rzeczám nie łtrawnym Iako ieľt węgle/ glina/ riby furowe. GlabGad G3v; Iakoż to widamy iż wyrażenie kaźdey formy albo figury gdy będzie na iakiey twardey á fuchey rzeczy wyrażono [...] dłużej tam trwa y lepiev się dzierży niżli na rzeczy miękkiey albo wilgotney, iaka ieľt glina, maľto, albo nie czo takowe^{go}. GlabGad M6, I [2 r.]; wtymze czaľzye on ľzyą ľchronyll, do prziborowka, gdią wyącz dwa zagrodnyczi czo kopali gliną, yemv pątho odkovali LibMal 1544/87v; HistAl G4, K5; Leop Is 41/25, Rom 9/21; Iáko gliná ieľth w ręku gárnczárzowych [quasi lutum figuli in manu ipsius Vulg]/ z ktorey czyni co chce/ ták rownie ľą ludźie w ręku łtworźycielá ľwego BibRadz Eccli 33/14[13], Gen 11/3, I 7d marg; PRometeus teź będąc łftrego rozumu/ napirwey obrázy wymyľlił z gliny tworzone BielKron 23v; Obwyásko/ álbo obwiázanie/ gdy ľzczepy gliná/ woskiem s chuťtámi obwięzuyą. Mącz 103b; Fictilis, Z gliny vczinione. Mącz 127b; Plasmo, [...] Zduńskie naczynie czynię/ Gliną robię. Mącz 303b, 2b, 15d, 55a, 96a, 200d [3 r.] (15); W tę iuchę gliny námieľzay A iákoby máść vdziáľay. SienLek 85, 40, 49, 69v, 73, 86 (12); niepodobna/ iż się Ewá z Adámá miáľa vrodzić/ á Adam z gliny RejPos 37, 74, 109, 136; KuczbKat 20; Strum E3v, M2v; ono widzenie ľnu Krolá Nábuchodonozorá wykľada/ o báľwánie onym/ v ktorego byľá głowá złotá [...] á nogi częścią z żeláza/ częścią z gliny ľpráwione. CzechRozm 168v, 7, 168v; ModrzBaz 83v; Oczko 10; KochPs 122; SkarŻyw 14, 118; Argillosus – Glinpeľny. Calep 93a, 93a, 420a, 812a, 862a; gliny teź ná prozne mieyľcá przyczynić dáć/ dla popráwy piecow/ kominow/ y inľzych potrzeb: bo do wiela rzeczy gliná potrzebna. GostGosp 66, 82, 96; LatHar 667; WujNT Rom 9/21, s. 556; SarnStat 1073; Ia/ ktorego Bog ľľawą y páńľtwem ozdobił/ Pomnię iże moy oćiec z gliny gárnce robił. SzarzRyt D3.*

W porównaniach (4): Pátrż kiedy vľnie ciáľo/ iáko gliná leży/ A co we dnie widzyáľo/ tho do głowy byeży. RejWiz 120; BibRadz I 356b marg; MWilkHist D2v; WujNT 556.

W charakterystycznych połączeniach: gliny rozmieszać (namieszać) (3); z gliny czynić, robić, sprawić, sprawiony (2), uczyniony (2), ukształtowany, urobiony, zmieszany; glinę kopać (2), mieszać; gliną robić, uczyniony, zamazać; z gliną (z)mieszać (2), zmieszany (2).

Zwrot: »z gliny, gliną ulepić (*a. z(a)lepić, a. oblepi(a)ć*); z gliny, gliną ulepiony (*a. z(a)lepiony, a. oblepiony*)« [*szyk zmienny*] (6 : 3; 6 : 3): Drugie miaľtho mnieyľsze zowá Kirkiel, nad nim na ľkale ieľt zamek drzewiany gliną oblepiony. MiechGlab 71; KrowObr 110v; BielKron 464; delutare horreum Vlepić vbić z gliny boyewisko w gumnie. Mącz 201a, 127b; SienLek 69v, 108v; RejPos 240v, 270v; GrzegŚm 1; Bo zač támbędzie iákíe ochiędoľstwo v thákíego páná/ kofel brudny/ garnek

o iednym vchu/ [...] káchel gliną zálepiony/ ná łáwieby mógł rzepy náfiac *RejZwierc* 61v, 61v, 62v; *CzechRozm* 168v; *KochWz* 135; A on chodźi iákoby go teraz gárncarz z gliny vlepił *WerGość* 236, 235; *Calep* [620]a.

Wyrażenia: »glina garnc(z)arska« (2): *FalZioł* V 117v; Odmianá wáfzá záifte iáko gliná gárnczárfska [lutum figuli] poczytaná będzie. *BudBib Is* 29/16.

»glina siwa« (1): *Marga* [...] Po Fráncusku Mergeł/ Też yeft ziemiá, yákoby gliná siwa. *Mącz* 209d.

Zestawienie: »biała glina« = *argilla* (*Rost*); *leucargillion* *Mącz*, *Cn*; *ehia terra*, *leucargilium*, *tasconium* *Calep*; *argilla candida*, *creta figuralis* *Cn* [szyk 4 : 1] (5): *Leucargillion candida argilla*, Biała gliná *Mącz* 189d; Albo glinę białą/ á mąkę z wodą zmieszay *SienLek* 135v; *Calep* 188b, 593b, 1048b.

Szeregi: »glina, (albo) błoto« [szyk 2 : 2] (4): Położ ty gdzye pod fłońcem śnieg/ lod/ wołk/ á wodę/ Położże glinę/ błoto/ vřrzyłz wnet niezgodę. *RejWiz* 141v; *Mącz* 200d; *RejPos* 163; *Calep* 605a.

»ziemia albo glina« [szyk 2 : 1] (3): Zywe řrebro z wieprzowym řmalczem zmieszane/ řtaie řie iako ziemia albo glina. *FalZioł* III 35c; *SienLek* 50v [2 r.].

W przen (16) : Poznałz iż heretické chálupki/ z nowey gliny z nowych próżnych a fałszywych ięzykow zbudowane řą *SkarŻyw* A4; Aby tá omylna gliná ktora řie zwierzchu twárda widźi: á przedřię gdy řię iey kto dotyka y ná niey budować chce/ każdego topi: iuż więcej potym wiernych ybránych Bożych przy řobie nie trzymáła/ áni ich topiła *CzechEp* 223, *3v, 223 [3 r.], 224 [3 r.], 228, 230 (13); *WujNT* 556.

W charakterystycznych połączeniach: *glina marna* (3), *pomieszana (umieszana)* (6); z *gliną pomieszany*

Wyrażenie: »z inszej gliny ulepiony« = *inny, nie taki sam* (1): Ten będzie moiéy rádźie wielce řye dźiwował, Nie wiedząc/ żem ia z infzéry gliny vlepiony, Ia miernością, á ón řnac żądzą przeřádzony. *KochMarsz* 154.

Przen: *Człowiek* (3) : O nędzna márna glino iákoż řie řmiesz ważyć/ A co iest wola Páńfska to ináczey řtáwić. *RejWiz* 38.

Szereg: »proch a glina« (2): O moy miły Pánie/ nie rownałz to przyiaźń/ iż ty to nędzne błoto á ten nędzny proch á márną glinę zowieřz być przyiacielem řwoim. *RejPos* Ooo3v, 329v.

a. Naczynie gliniane; fictile *Mącz* (4) : *Fictile*, Gliná/ álbo ynřza máteria. *Mącz* 127b; Ci gdy go obaczyli á on ie ná glinie/ Poczęli řie řmiechác ony głupie řwinie. *PaprPan* Gg3v, Gg3v; krol *Agátocles* gdy řwoim część [!] řpráwiał/ Miedzy złote naczynie záwřze glinę řtáwiał *SzarzRyt* D3.

2. Malachit albo śniedz, grynspan (1) :

Zestawienie: »glina złota« (1): *Chrysocolla*, Złota piáná/ álbo gliná złota. *Mącz* 52c.